

مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران

تهیه و تنظیم؛ طیبه توفیقی

با توجه به نقش مطالعات اجتماعی و پژوهش‌های علمی در روند توسعه اقتصادی - اجتماعی کشورها و گسترش روزافزون دامنه آن، چگونگی بهره‌گیری از انبوه اطلاعات، اسناد و مدارک موجود در سطح ملی و بین‌المللی، به مثابه ابزار اساسی تحقیقات، همواره مدنظر بوده است. به همین دلیل گردآوری اطلاعات - اعم از اطلاعات پیشین و بهنگام - پردازش، سازماندهی و اشاعه آن از اهمیت ویژه‌ای در پاسخگویی به نیازهای اطلاعاتی مراکز و مؤسسات پژوهشی، اساتید و دانشجویان در امر تحقیق برخوردار است.

در این راستا، «مرکز اسناد و مدارک علمی ایران» در مهرماه ۱۳۴۷ به عنوان مرکزی وابسته به مؤسسه تحقیقات و برنامه‌ریزی علمی و آموزشی تأسیس شد. از مهمترین وظایف مرکز در بدو تأسیس می‌توان به گردآوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات علمی مورد نیاز پژوهندگان و تأسیس کتابخانه بزرگ علمی و علوم اجتماعی و انتشار

گردآوری و قابل دسترس کردن اطلاعات و مدارک از طریق ایجاد شبکه‌های علمی اطلاع‌رسانی و بر اساس مصوبه شورای گسترش آموزش عالی، این مرکز با اهداف و وظایف جدیدی تحت نظر مقام محترم وزارت فرهنگ و آموزش عالی به نام «مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران» به فعالیت خود ادامه داد.

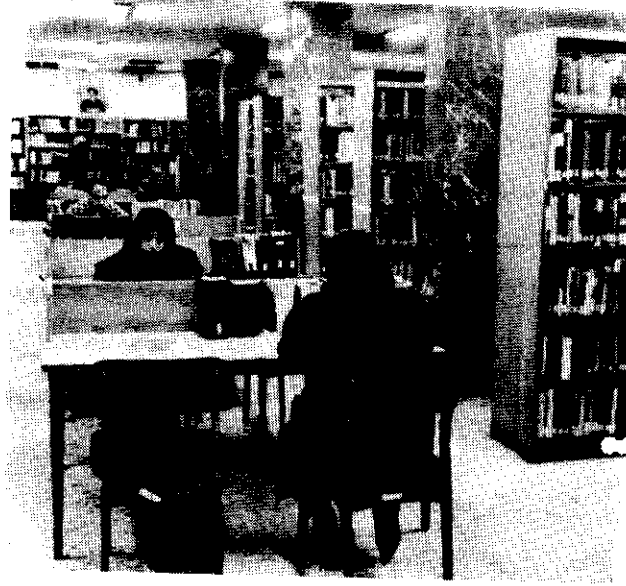
از مهمترین وظایف مرکز در چهارچوب جدید، تشکیل بانکهای اطلاعاتی از طریق گردآوری، تجزیه و تحلیل و سازماندهی اطلاعات علمی، ایجاد شبکه علمی اطلاع‌رسانی و تحقیق و بررسی در مورد فراهم کردن امکانات مناسب مبادله اطلاعات و مدارک علمی با دیگر کشورها و استفاده از شبکه اطلاعات منطقه‌ای و بین‌المللی است.

بدین ترتیب مرکز نقش فعالی را در امر اطلاع‌رسانی و تغذیه نیازهای پژوهشی پژوهشگران به عهده گرفت. تشکیل بانکهای اطلاعاتی، در شرایطی که جهان در آستانه تجربه عصر اطلاعات است، در واقع تلاش ارزنده و گام بلندی بود در راستای تجهیز پژوهشگران ایرانی به آخرین داده‌ها، اطلاعات و پژوهشهای علمی. چنین تلاشی پژوهشگران را قادر می‌سازد ضمن پرهیز از دوباره‌کاریها در کار تحقیق و صرف زمان و انرژی زیاد برای کسب اطلاعات مورد نیاز - که پیش از این از معضلات امر تحقیق کشورمان بوده است - به بهره‌گیری از دستاوردها و تجارب علمی - پژوهشی دیگران پردازند.

بهره‌گیری از اطلاعات پایگاههای علمی خارج از کشور و استفاده از پژوهشهای انجام شده توسط پژوهشگران خارجی نیز کوشش مؤثری است برای خروج از انزوای علمی و پژوهشی جامعه علمی کشورمان که خود علاقمند به تحقیق و در نهایت پیوند آن با روند توسعه هستند.

علاوه بر این، تحقیق و مطالعه پیرامون نحوه تهیه، سازماندهی و اشاعه اطلاعات، برگزاری دوره‌های تخصصی عالی و کوتاه‌مدت در چهارچوب مقررات

فهرستها، راهنماها و کتابنامه‌ها اشاره کرد. با توجه به نیاز مبرم و اساسی پژوهشگران به اسناد، مدارک و اطلاعات و نقش بارز این عناصر در امر تحقیق، چنین تلاشهایی راهگشای امر اطلاع‌رسانی برای محققین ایرانی بوده است، زیرا انبوه اطلاعات پراکنده موجود در آن مقطع زمانی، که خود حاصل تلاشهای فردی و گروهی راهیان علم و دانش

طی سالیان متمادی بوده است، نیازمند گردآوری و سازماندهی بود تا از این طریق برای پژوهشگران علاقمندان قابل استفاده و بهره‌گیری شود.

علاوه بر این، تلاشهای اولیه این مرکز در ایجاد ارتباط این پژوهشگران با مراکز علمی کشورهای دیگر، کمک به برقراری ارتباط علمی بین دانشجویان و متخصصان داخلی، همچنین تشویق به شکل‌گیری رابطه بین کتابخانه‌های علمی اختصاصی و مراکز علمی کشور می‌توانست گام ارزنده‌ای برای تغذیه اطلاعاتی پژوهشگران و محققین داخلی باشد.

در سال ۱۳۶۰، به دنبال انحلال مؤسسه تحقیقات و برنامه‌ریزی علمی و آموزشی، این مرکز به عنوان یکی از واحدهای معاونت پژوهشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی به فعالیت ادامه داد و از مهرماه ۱۳۷۰، به منظور گسترش فعالیتهای تحقیقاتی در زمینه دانش اطلاع‌رسانی و

آموزش عالی و انتشار نشریات در زمینه اطلاع‌رسانی از دیگر وظایف مرکز در چهارچوب نیل به اهداف آن است.

خدمات مرکز

بر اساس گفتگویی که با آقای گلناری معاونت مرکز انجام شد، خدمات اطلاعاتی مرکز، بخشی به صورت خدمات انتشاراتی است که در قالب فصلنامه، ویژه‌نامه و کتابنامه چاپ می‌شود که ضمن برقراری اشتراک با مراکز خواهان این اطلاعات، در اختیار آنها قرار می‌گیرد. همچنین افرادی که مشترک نیستند می‌توانند این نشریات را از قسمت فروش انتشارات تهیه کنند.

بخش دیگری از خدمات مرکز را بخش جستجوی اطلاعات تشکیل می‌دهد که به‌طور مستقیم هر مراجعه‌کننده می‌تواند اطلاعات مورد نیاز خود را، از طریق کامپیوتر، از بانک اطلاعاتی مربوط تهیه کند. اطلاعات خارجی هم در قالب دیسکهای نوری است که در همین بخش قابل ارائه به پژوهشگران و علاقمندان است. علاوه بر این، تلاش مرکز بر آن است تا بتواند بانکهای اطلاعاتی تهیه شده از سوی مرکز را به نحوی قابل انتقال به سایر مراکز تحقیق سازد که تاکنون توانسته است در چند مورد، این امر را عملی کند.

خدمات میکروفیلم و میکروفیش از دیگر فعالیتهای مرکز است که در سال ۱۳۷۲ به آن اقدام کرده است. این سیستم از متداولترین روشها در نظام اطلاع‌رسانی است که سرعت و سهولت در بازیابی، اشاعه، مبادله و ذخیره حجم عظیم اطلاعات در فضایی کوچک، همچنین افزایش عمر مفید اسناد و مدارک بویژه اسناد و مدارک نادر و کمیاب از ویژگیهای آن است. در این بخش پایان‌نامه‌ها و قسمتی از نشریه‌ها و مجلات خارجی قابل ارائه به محققان است.

برقراری سیستم on line نیز به عنوان بخشی دیگر از خدمات مرکز، امکان ارتباط پژوهشگران و علاقمندان داخلی را بدون صرف هزینه‌های ارزی با برخی پایگاههای اطلاعاتی خارج از کشور میسر می‌سازد. در این سیستم پژوهشگران، هم می‌توانند چکیده اطلاعات مورد نظر را دریافت کنند و هم متن کامل آن را. در واقع، برقراری این سیستم می‌تواند کمک شایان توجهی به تقویت بنیه اطلاعات علمی - پژوهشی محققان کشورمان باشد.

خدمات کتابخانه‌ای مرکز در قالب ارائه اسناد، مدارک، کتب علمی، پژوهشی، نشریات ادواری، مجلات داخلی و خارجی و پایان‌نامه‌های دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و دکترا - که از منابع بسیار غنی و منحصر به فرد در سطح ایران است - در عین حال ارائه سرویسهای کامپیوتری و خدمات جستجوی اطلاعات، بخش مهم دیگر خدمات مرکز محسوب می‌شود.

بدین ترتیب، این مرکز به خاطر برخورداری از منابع بالقوه و بالفعل اطلاع‌رسانی (نیروی انسانی، تجهیزات، کتابخانه) و تمرکز اطلاعات از اهمیت زیادی برخوردار است و با اتکا به چنین امکاناتی می‌تواند به رشد و تعالی سطح دانش تحقیقات در کشور کمک مؤثری برساند.

چگونگی کار

بافت سازمانی مرکز بر اساس وظایف محوله به گونه‌ای است که هر واحد تحت نظر مستقیم ریاست مرکز فعالیت

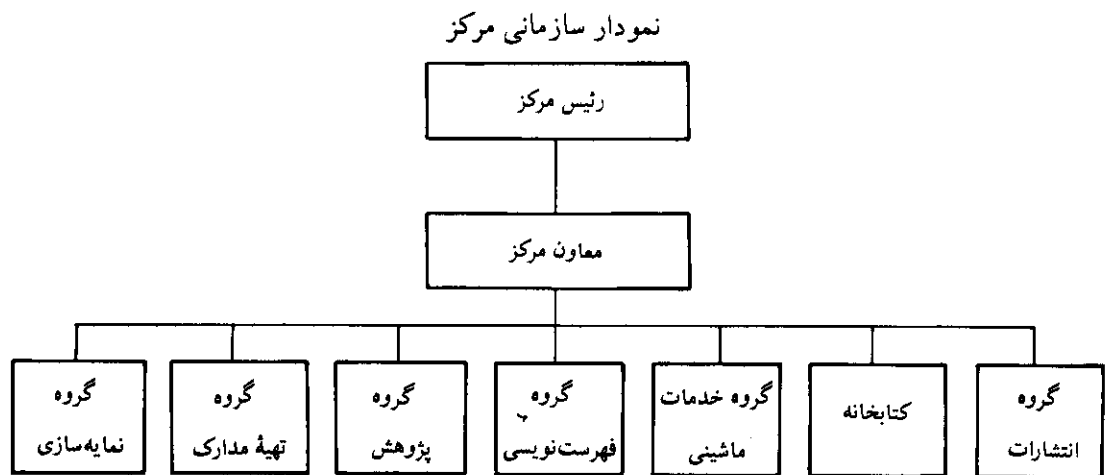
بانک و رفع اشکالات احتمالی، اطلاعاتی گردآوری شده به واحد انتشارات برای چاپ و به کتابخانه به منظور ارائه خدمات کامپیوتری و کتابخانه‌ای فرستاده می‌شود.

در بخش فهرست‌نویسی نیز اطلاعات کتاب‌شناختی کتابهای ارائه شده از سوی گروه تهیه مدارک آماده می‌شود و پس از طی مراحل مختلف قابل ارسال به کتابخانه می‌گردد.

در بخش انتشارات، قسمتی از اطلاعات پس از حروفچینی، به شکل فصلنامه، ویژه‌نامه و کتاب به چاپ می‌رسد و قسمتی دیگر به صورت میکروفیلم و میکروفیش عکسبرداری می‌شوند.

می‌کند. نحوه انجام کار به صورتی است که معمولاً اطلاعات خام، تخصص و امکانات، وارد سیستم پردازش شده و پس از طی پروسه‌های گوناگون به صورت اطلاعات آماده در قالب نشریات، کتب، خدمات کتابخانه‌ای و بانکهای اطلاعاتی قابل ارائه به علاقمندان امر پژوهش می‌شود.

بدین منظور، ابتدا گروه تهیه مدارک، اطلاعات مورد نیاز را از طریق کانالهای رسمی، بخشنامه‌های وزارت علوم و آموزش عالی، مکاتبات داخلی و خارجی تهیه و یا خریداری و آنها را وارد سیستم پردازش اطلاعات می‌کند. این گروه اطلاعات جمع‌آوری شده را پس از بررسیهای

گروه پژوهش مرکز، فعالیتهای خود را در زمینه تشکیل بانکهای اطلاعاتی، تألیف و ترجمه و ویرایش متون، بررسی و اظهارنظر پیرامون کتبی که به منظور چاپ و انتشار به مرکز پیشنهاد می‌شود و برگزاری دوره‌های آموزشی متمرکز کرده است. از آن جمله کار بر روی مقاله «بررسی وضعیت کتابخانه‌ها و مراکز مدارک ایران»، بازنگری ترجمه فصل سوم مبانی و خدمات اطلاع‌رسانی دستنامه یونسکو تحت عنوان «مدیریت اطلاعات»، ویرایش تراوس IBE (علوم تربیتی) یونسکو، و بررسی کتاب

مقدماتی و طبقه‌بندی به گروههای فهرست‌نویسی و نمایه‌سازی و کتابخانه ارسال می‌کنند.

گروه نمایه‌سازی وظیفه بررسی، استخراج واژه‌ها و اطلاعات کتاب‌شناختی مدارک غیرکتبی را به عهده دارد. در این واحد کارشناسان خبره‌ای وجود دارند که قادرند اطلاعات مربوط به تمامی رشته‌های تخصصی را به بهترین و بالاترین کیفیت نمایه کنند. اطلاعات استخراج شده به صورت نمایه به بخش خدمات ماشینی منتقل می‌شود و در این بخش وارد بانکهای مربوطه می‌گردد. پس از ورود به

کشاوری، علوم انسانی، علوم پایه، فنی - مهندسی، علوم پزشکی و هنر، پوشش زمانی: عمدتاً از سال ۱۳۵۰ به بعد،
 (۲) بانک اطلاعات علوم تربیتی، پوشش موضوعی: گردآوری، آماده‌سازی، ذخیره و بازیابی مدارکی که در زمینه آموزش و پرورش و روان‌شناسی تربیتی در ایران منتشر شده‌اند.
 پوشش زمانی: مدارک منتشر شده در ۳۰ سال اخیر،
 (۳) بانک اطلاعات و مدارک دریای خزر،

پوشش موضوعی: جمع‌آوری، تکثیر، ذخیره، بازیابی و اشاعه اسناد و مدارک داخل کشور مربوط به کرانه جنوبی دریای خزر تا خط‌الرس البرز و اسناد و مدارک منتشر شده به زبانهای خارجی در منطقه،
 پوشش زمانی: محدودیتی ندارد و تمامی مدارکی را که

«راهنمای قدم به قدم سازماندهی کتابهای فارسی» است. همچنین برگزاری و هماهنگی کارورزی دانشجویان کتابداری دانشگاههای تهران، آزاداسلامی، و علامه طباطبائی از جمله فعالیتهای این گروه در سال ۱۳۷۲ (نُه ماهه اول سال) بوده است. علاوه بر این، کار بر روی تشکیل بانکهای اطلاعاتی نیز از اهم وظایف این گروه است که به‌طور جداگانه به آن پرداخته خواهد شد.

بانکهای اطلاعاتی

در حال حاضر بانکهای اطلاعاتی از اهمیت ارزنده‌ای در چرخه تحقیقات علمی و پژوهشی کشور برخوردارند زیرا پژوهشگران و محققان ضمن دریافت اطلاعات مورد نیاز خود از بانکها، از وجود مراکز و مجامع علمی کشور و افراد متخصص و محقق که در زمینه‌های گوناگون مطالعه و تحقیق کرده‌اند، آگاه می‌شوند. همچنین، به وجود تجهیزات تحقیقاتی و منابع عظیم اطلاعاتی مستقر در کتابخانه‌ها و مراکز اسناد پی می‌برند. آگاهی از وجود مؤسسات تحقیقاتی، نوع امکانات و تجهیزات آنها، همچنین چگونگی استفاده از خدمات آنها، کمک مؤثری به پژوهندگان خواهد بود تا بدون صرف زمانی طولانی - با توجه به نقش زمان در عصر کنونی - خود را به آخرین داده‌های اطلاعاتی و تحقیقاتی مجهز کنند.

مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، بر اساس وظایف مقرر شده، از سال ۱۳۷۰، اقدام به تشکیل بانکهای اطلاعاتی در زمینه موضوعات مختلف کرده است که این تلاش همچنان ادامه دارد.

در این راستا بانکهای اطلاعاتی که به مرحله سرویس‌دهی رسیده‌اند به شرح زیرند:

(الف): بانکهای اطلاعاتی داخل کشور و طرحهای پژوهشی

(۱) بانک اطلاعات طرحهای پژوهشی کشور،

پوشش موضوعی: گردآوری اطلاعات مربوط به طرحهای پژوهشی کشور در زمینه‌های موضوعی

کارشناسی ارشد)،

پوشش موضوعی: گردآوری، سازماندهی و انتشار

اطلاعات کتاب‌شناختی پایان‌نامه‌های ایران،

پوشش زمانی: از سال ۱۳۶۸ به بعد،

(۹) بانک اطلاعات مقالات علمی و فنی نشریات ادواری

فارسی از سال ۱۳۵۸ به بعد در زمینه علوم پایه، فنی -

مهندسی، پزشکی و کشاورزی،

پوشش موضوعی: گردآوری اطلاعات کتاب‌شناختی

مقالات مجلات در زمینه‌های موضوعی علوم پایه، فنی

- مهندسی، پزشکی و کشاورزی،

پوشش زمانی: از سال ۱۳۵۸ به بعد،

(۱۰) بررسی وضعیت موجود کتابخانه‌ها و مراکز اسناد

دانشگاهها و مؤسسات تحقیقاتی کشور و ایجاد بانک

اطلاعاتی آن. (طرح در مرحله ورود اطلاعات جمع‌آوری

شده به کامپیوتر است).

(۱۱) طرح اصطلاح‌نامه اسپاینز (نظام بین‌المللی مبادله

اطلاعات مربوط به کاربردهای علوم و تکنولوژی در

توسعه، SPINES)،

پوشش موضوعی: ترجمه و اقتباس و معدلیابی

اصلاح‌نامه اسپاینز،

منابع مورد استفاده: فرهنگها، واژه‌نامه‌ها، متنها و سایر

منابع موجود.

از زمانهای گذشته تا حال منتشر شده در برمی‌گیرد.

(۴) بانک اطلاعات پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان خارج از

کشور از سال ۱۹۳۱ به بعد، مرحله اول به سه زبان

انگلیسی، فرانسه و آلمانی،

پوشش موضوعی: گردآوری، سازماندهی، ذخیره و

اشاعه اطلاعات مربوط به پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان

ایرانی خارج از کشور به زبانهای انگلیسی، آلمانی و

فرانسه (حدود ۲۰۰۰ پایان‌نامه)،

پوشش زمانی: فارغ‌التحصیلان سالهای بعد از ۱۹۳۱

میلادی،

(۵) بانک اطلاعات فهرست مشترک نشریات ادواری

غیرفارسی موجود در کتابخانه‌های ایران،

پوشش موضوعی: گردآوری اطلاعات کتاب‌شناختی

نشریه‌های ادواری غیرفارسی در بیش از ۲۵۰ کتابخانه

در سراسر کشور،

پوشش زمانی: تا اواسط سال ۱۹۸۶ میلادی،

(۶) بانک اطلاعات محققان و متخصصان ارشد کشور،^۱

پوشش موضوعی: گردآوری اطلاعاتی نظیر آدرس،

تحقیقات، تألیفات و انتشارات، عضویت در مجامع

علمی ملی و بین‌المللی و... از تمامی اعضای هیئت

علمی، محققان و متخصصان تمامی رشته‌های علمی و

فنی در بخشهای دولتی، وابسته به دولت و خصوصی،

پوشش زمانی: جدیدترین اطلاعات از اعضای علمی

فعالی،

(۷) بانک اطلاعات مقالات سمینارها، کنگره‌ها و

سمپوزیومهای علمی و فرهنگی ایران،

پوشش موضوعی: گردآوری، ذخیره و بازیابی

اطلاعات مربوط به مقالات و سخنرانیهای ارائه شده در

تمامی سمینارها، کنگره‌ها و سمپوزیومهای علمی و

فرهنگی کشور،

پوشش زمانی: از سال ۱۳۵۸ به بعد،

(۸) بانک اطلاعات چکیده پایان‌نامه‌های ایران (دکتر و

آخرین اطلاعات علمی - پژوهشی به پژوهشگران علاقمند به این نوع اطلاعات باشد.

در کتابخانه، علاوه بر ارائه کتب مرجع، مجلات و نشریات داخلی و خارجی، خدماتی از جمله جستجوی اطلاعات در بانکهای اطلاعاتی و میکروفیلم و میکروفیش در اختیار مراجعان قرار می‌گیرد. همچنین از دیگر خدمات کتابخانه مرکز می‌توان به ارائه امانت بین کتابخانه‌ای کشور اشاره کرد که مرکزیت آن به عهده مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران گذاشته شده است. در این سرویس، کتابخانه، امر سفارش و ارسال مقالات و کتب داخلی و خارجی را به عهده دارد. زیرا با توجه به عدم امکان تمرکز انبوه اطلاعات گردآوری شده در یک مکان، این نوع سرویس قادر خواهد بود نیازهای اطلاعاتی پژوهشگران را از چندین پایگاه علمی تأمین کند. در این سرویس، کتابخانه‌ها و مراکز اسناد عضو، طی فرایندی ساده چنان با یکدیگر مرتبط می‌شوند که هر کدام می‌توانند از اسناد مدارک سایر اعضا استفاده کنند. این سیستم از یک سو امکان بهره‌برداری از منابع اطلاعاتی موجود در کشور را افزایش می‌دهد و از سوی دیگر، مانع خروج ارز از کشور می‌شود. همچنین، از طریق این سیستم امکان تهیه مقاله از کتابخانه انگلستان (British Library) امکانپذیر است.

گفتنی است که عضویت در این سرویس برای تمامی کتابخانه‌های تخصصی، اختصاصی، دانشگاهی و مراکز اسناد کشور آزاد است.

معرفی انتشارات جدید

با توجه به اهمیت کتب و نشریات در اشاعه اطلاعات علمی، گسترش فعالیتهای انتشاراتی از مهمترین سیاستهای مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران است. در راستای چنین سیاستی بخشی از اطلاعات ذخیره شده در بانکهای اطلاعاتی به صورت فصلنامه و در مواردی ویژه‌نامه‌های موضوعی چاپ و منتشر می‌شود. در حال حاضر مرکز،

۱۲ طرح نمایه‌سازی مواد غیرکتابی موجود در مرکز، پوشش موضوعی: پایان‌نامه‌های دانشگاههای ایران، گزارشهای علمی و فنی و انتشارات دولتی در زمینه علوم و علوم اجتماعی،

پوشش زمانی: این طرح عمدتاً مدارک منتشر شده از سال ۱۳۴۷ به بعد را شامل می‌شود.

(ب) بانکهای اطلاعاتی خارجی

۱) بانکهای اطلاعاتی که مرکز از طریق خط on line با آنها ارتباط دارد به شرح زیر است:

DIALOG, SIN, ORBIT, QUEST, BLASE - LINE

۲) بانکهای اطلاعاتی سیستمهای CD - ROM که لیست آنها در مرکز موجود است.

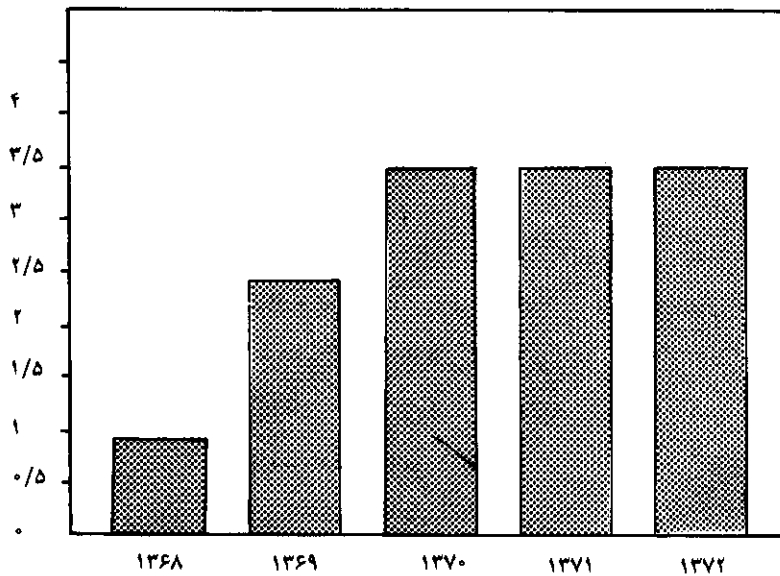
کتابخانه

کتابخانه‌ها و مراکز اسناد، چون مواد و منابع اطلاعاتی مورد نیاز بخش تحقیقات را در خود ذخیره کرده‌اند، سهم عمده‌ای در پشتیبانی نظام تحقیقاتی دارند. به همین دلیل آگاهی از وجود آنها و زمینه موضوعی مجموعه‌شان برای پژوهشگران و مؤسسات پژوهشی دارای اهمیت زیادی است. وجود نشریات ادواری، کتابهای تحقیقی می‌تواند اطلاعات اولیه علمی را که خود نتیجه تحقیقات و پژوهشهای پژوهشگران کشورهای دیگر جهان است، در اختیار محققان ایرانی قرار دهد. به همین دلیل نقش کتابخانه در نظام تحقیقاتی کشورمان بسیار اساسی است.

کتابخانه مرکز شامل بیش از ۲۲ هزار عنوان کتاب است

که بیشتر آنها به زبانهای خارجی است. همچنین مجلات و نشریات داخلی و خارجی در این کتابخانه برای استفاده علاقمندان ارائه می‌شود. هر چند که، به دلیل کمبود منابع ارزی، نشریات خارجی این مرکز عمدتاً مربوط به دهه ۱۹۷۰ است و تنها تعداد کمی از نشریات و مجلات خارجی روز را می‌توان در قفسه‌ها مشاهده کرد؛ که این خود می‌تواند یکی از نقاط ضعف این کتابخانه در ارائه

نمودار ۲. مقایسه میزان کتب منتشر شده از سوی مرکز در سالهای مختلف.

۱. تحقیقاتی ایران، فصلنامه، دوره ۱، شماره ۴.

۴. چکیده تازه‌های تحقیق در دانشگاهها و مراکز تحقیقاتی ایران، ویژه‌نامه علوم انسانی.

۵. چکیده تازه‌های تحقیق در دانشگاهها و مراکز تحقیقاتی ایران، ویژه‌نامه فنی - مهندسی.

۶. چکیده تازه‌های تحقیق در دانشگاهها و مراکز تحقیقاتی ایران، ویژه‌نامه علوم پایه.

۷. چکیده تازه‌های تحقیق در دانشگاهها و مراکز تحقیقاتی ایران، ویژه‌نامه علوم پزشکی.

۸. چکیده تازه‌های تحقیق در دانشگاهها و مراکز تحقیقاتی ایران، ویژه‌نامه کشاورزی، دوره چهار جلدی.

۹. اطلاعات خزر، فصلنامه، دوره ۱، شماره ۱.

۱۰. اطلاعات علوم تربیتی، فصلنامه، دوره ۱، شماره ۱.

۱۱. اطلاعات مقالات علمی و فنی ایران، فصلنامه، دوره ۱، شماره ۱.

۱۲. کتاب‌شناسی اصطلاحنامه‌ها، اشرف‌السادات فولادی (گردآورنده).

هفت فصلنامه را منتشر می‌کند که در آینده بر تعداد آنها افزوده خواهد شد. همچنین مرکز اقدام به چاپ انواع کتاب‌شناسیها، فهرستها، راهنماها، و دستنامه‌ها کرده است.

لازم به توضیح است که مرکز، انتشار نشریات را از سال ۱۳۷۲ آغاز کرده است. همان‌طور که نمودار ۱، نشان می‌دهد مرکز در سالهای ۱۳۷۱ - ۱۳۶۸ فعالیت در زمینه انتشار نشریات نداشته است. همچنین انتشار کتاب نیز از سوی مرکز از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۰ سیری صعودی داشته و در فاصله سالهای ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۲ رشدی را نشان نمی‌دهد (نمودار ۲).

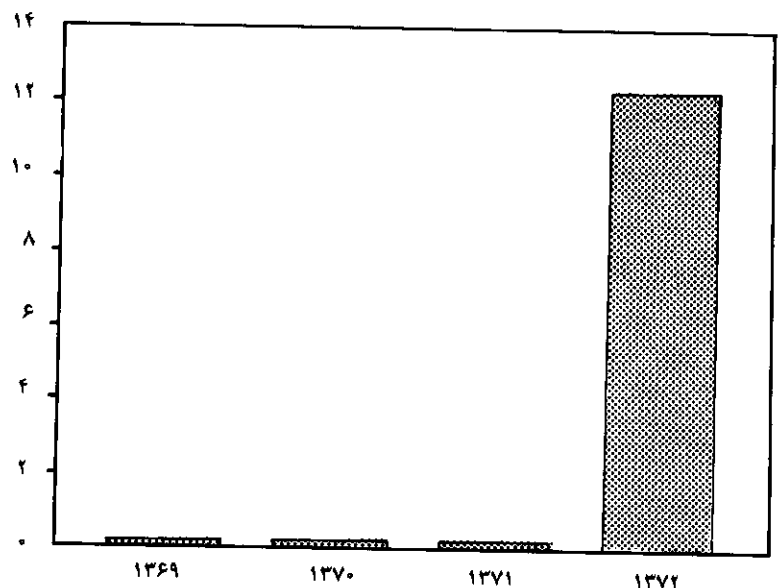
کارنامه گروه انتشارات مرکز در سال ۱۳۷۲ به شرح زیر بوده است:

۱. راهنمای سمینارهای ایران، فصلنامه، دوره ۱، شماره ۴.

۲. چکیده پایان‌نامه‌های ایران (دکتر و کارشناسی ارشد)، فصلنامه، دوره ۱، شماره ۴.

۳. چکیده تازه‌های تحقیق در دانشگاهها و مراکز

نمودار ۱. مقایسه میزان نشریات منتشر شده از سوی مرکز در سال ۱۳۷۲ نسبت به سالهای قبل.

برگزاری سالانه سمیناری تحت عنوان سمینار اطلاع‌رسانی - امسال این سمینار در اردیبهشت ماه برگزار شده است - و مشارکت در نمایشگاه‌های داخلی و بین‌المللی، برای شناساندن مرکز، کرده است.

ایشان مشکل عمده دیگر مرکز را کمبود منابع مالی ذکر کردند. بنابر اظهارات ایشان، بودجه مرکز در سالهای ۱۳۷۱ و ۱۳۷۲ نسبت به سالهای قبل رشدی نداشته است. که با توجه به تورم موجود، این عدم رشد طبعاً خود مشکل‌زاست. به طور مثال طی برآورد مرکز، تا پایان برنامه پانزده ساله دوم - ۱۳۷۷ - حدود ۵۰۰ هزار رکورد اطلاعاتی در قالب پایان‌نامه‌ها، مقالات، کتب، نشریات و سمینارها، توسط مرکز تولید خواهد شد. از آنجا که هر رکورد اطلاعاتی از مرحله خرید اطلاعات خام تا مرحله آماده‌سازی هزینه‌ای معادل ۲ هزار تومان را در بردارد، چنانچه برای هر ۱۰۰ هزار رکورد اطلاعاتی در سال تأمین منبع مالی نشود، این مرکز با مشکل جدی مواجه خواهد بود. در حالی که در صورت تأمین منابع مالی، مرکز قادر به پیشبرد وظایف تعیین شده خویش است.

به هر حال برغم مشکلات موجود، مرکز توانسته است گامهای مؤثری برای دانش اطلاع‌رسانی در عرصه‌های تحقیقاتی بردارد.

۱. مرکز تاکنون تعداد ۱۴ هزار پرسشنامه برای متخصصان و محققان ارشد کشور فرستاده که ۲ هزار پرسشنامه پر شده و به مرکز عودت داده شده است.

۲. شماره نخست دهه اول این نشریه در سال ۱۳۵۱ منتشر شده و از بهار ۱۳۷۲ مجدداً شروع به فعالیت کرده است.

۱۳. اطلاع‌رسانی، نشریه فنی مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران^۲، فصلنامه، دوره دهم (جدید)، شماره‌های ۳، ۲، ۱.

۱۴. کتاب شناسی توصیفی لغت‌نامه‌های تخصصی (انگلیسی - فارسی، فارسی - انگلیسی)، زاهد بیگدلی.

۱۵. کتاب شناسی کتاب‌شناسیها، مریم صدرالحفاظی، علی آقابخش.

۱۶. مبانی نظامها و خدمات اطلاعاتی (فصل هفتم - ساختمان و تجهیزات)، پاولین آرتون، ترجمه شهلا بهاور.

۱۷. نمایه‌سازی همرا، علی آقابخش.

کتب زیر چاپ این مرکز عبارت‌اند از:

۱. فهرست موضوعی مجله یغما

۲. مبانی نظامها و خدمات اطلاعاتی

۳. کتاب شناسی علوم پزشکی

مشکلات

از آنجا که نظام تحقیقاتی کشورمان، هنوز نتوانسته است جایگاه اصلی خود را در روند توسعه پیدا کند، همچنین ساختار این نظام در عین جوانی، از چهارچوبی قوی و استخواندار برخوردار نیست، بنابراین پر بیراه نخواهد بود اگر گفته شود که نظام تحقیقاتی ما فاقد شناخت کافی و آگاهی لازم از وجود مراکز علمی و شبکه‌های اطلاع‌رسانی و پژوهشگاهها به منظور تغذیه اطلاعاتی خویش است.

از جمله مشکلات مطرح مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایرانی، بنابر اظهارات آقای گلناری، عدم اطلاع و آگاهی جامعه علمی از فعالیتهای و نقش مرکز در زمینه اطلاع‌رسانی است. به اعتقاد ایشان این مشکل ناشی از ساخت تحقیقات و سیستم آموزشی دانشگاهی است که هنوز دانشجوی نیازمند اطلاعات، از وجود چنین مرکزی با رسالت اطلاع‌رسانی آگاهی ندارد. خود مرکز به منظور رفع این مشکل اقدام به تبلیغات در روزنامه‌ها و جراید کشور،